

Representatie van gevoelens in relatie tot seks in voorlichtingsboeken voor jongeren

Een kwalitatieve analyse van de verschillen tussen voorlichtingsboeken voor meisjes en voorlichtingsboeken voor jongens in de representatie van gevoelens in relatie tot seks.

Student: E. F. Nijenhuis

S5211239

Begeleider en eerste beoordelaar: dr. B. E. Bartelink & dr. S. Parlevliet

Tweede beoordelaar: dr. H. Korpershoek

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen

6 juni 2025

Aantal woorden: 7985

Inhoudsopgave

Abstract	3
Inleiding.....	4
Theoretisch kader	6
<i>Gendersverschillen in seksualiteit.....</i>	<i>6</i>
<i>Seksuele voorlichting in de puberteit.....</i>	<i>7</i>
<i>Redenen aangaan seksuele relaties met een partner</i>	<i>8</i>
<i>Gevoelens bij het hebben van seks.....</i>	<i>9</i>
<i>Aangeven grenzen rondom seks.....</i>	<i>10</i>
Methode	12
Resultaten	15
<i>Gevoelens.....</i>	<i>15</i>
<i>Grenzen.....</i>	<i>20</i>
<i>Biologische aspecten van seks</i>	<i>24</i>
Conclusie.....	27
Discussie.....	29
<i>Inhoudelijke reflectie</i>	<i>29</i>
<i>Sterke punten van dit onderzoek.....</i>	<i>30</i>
<i>Beperkingen van dit onderzoek.....</i>	<i>31</i>
<i>Aanbevelingen.....</i>	<i>31</i>
Bijlagen	33
<i>Bijlage I – Boekenlijst.....</i>	<i>33</i>
<i>Bijlage II – Literatuurlijst.....</i>	<i>34</i>
<i>Bijlage III – Codeboom.....</i>	<i>38</i>

Abstract

Previous research shows that men view sex as something more playful, while women are understood to value emotional connection in having sexual interactions. This study shows the difference in representation of feelings in relation to sex in sexual education books for boys, and sexual education books for girls. The main question of this study was: ‘How do sex education books for girls differ from the sex education books for boys in representation of feelings in relation to sex?’. For this study nine sex education books were analyzed, five books specific for girls and four books specific for boys. The results show that books for girls focus more on feelings like ‘love’, ‘trust’ and ‘pressure’, while books for boys focus more on feelings like ‘pleasure’ and ‘lust’. The books for girls also paid more attention to pregnancy being the result of having sex, while pregnancy was almost not mentioned in the books for boys. Lastly, the books for girls focused on consent and setting boundaries for themselves, while the books for boys focus on boundaries for both partners in the sexual interaction. The books for boys also emphasize the negative signals that a partner in a sexual interaction can show. Books for girls don’t mention negative signals from a sexual partner. Future research should focus on the reasons that the books for girls have a prominent focus on pregnancy as a result of sex, while the books for boys don’t pay much attention to this.

Inleiding

Thuis praten ouders met hun kinderen over relaties, seksualiteit en diversiteit. Dit wordt seksuele of relationele vorming genoemd. Dit is breder dan alleen biologie. Het gaat ook over vriendschap, relaties, het aangeven van grenzen en hoe je met anderen omgaat (Ministerie van Algemene Zaken, 2024). Ook op scholen wordt er seksuele voorlichting gegeven. Dit gebeurt vaak tijdens de biologieles, waar het dan vooral gaat over de biologische aspecten van seks en het gebruiken van voorbehoedsmiddelen. Ook worden jongens vaak bestempeld als wezens die altijd zin hebben in seks, terwijl tegen meisjes vooral gezegd wordt dat ze ongesteld worden (NPO 3Fm, 2018).

Machtsverschillen tussen mannen en vrouwen zijn vooral zichtbaar in traditionele stereotypen (Grose et al., 2014). Dit zijn de stereotypen van het mannelijke superieure en onafhankelijke beeld, en het vrouwelijke passieve en naïeve beeld. In de huidige sociale context worden reproductieve en seksuele gezondheid begrepen als een context waarin mannen de dominante rol hebben (Grose et al., 2014). Ook in het onderzoek van Backman Prytz (2023) kwamen genderverschillen naar boven. Zij onderzocht genderverschillen bij masturbatie, waaruit bleek dat jongens meer geneigd zouden zijn om te masturberen dan meisjes. Bij meisjes zou seksuele activiteit minder voorkomen dan bij jongens (Backman Prytz, 2023). Uit het onderzoek van Ahmadabadi et al. (2015) blijkt dat mannen seks meer zien als iets speels en waarderen zij dit meer dan emotionele intimiteit. Bij vrouwen is dit juist andersom (Ahmadabadi et al., 2015). Ook blijkt dat mannen vaak meer positieve gevoelens hebben bij de eerste keer seks, en geven vrouwen vaak meer negatieve reacties hierop (Vasilenko et al., 2022).

Uit de literatuur blijkt dus dat er in de samenleving verschillende verwachtingen zijn van de rollen van mannen en vrouwen op het gebied van seks. Ook blijkt dat er verschillen zijn in de gevoelens die mannen en vrouwen ervaren rondom seksuele interacties. Dit roept de

vraag op of deze verschillen ook terug te zien zijn in de seksuele voorlichtingsboeken voor jongeren. Het doel van dit onderzoek is dan ook om erachter te komen of er verschillen zijn tussen seksuele voorlichtingsboeken voor meisjes en seksuele voorlichtingsboeken voor jongens in de representatie van gevoelens die komen kijken bij het hebben van seks. Hierbij zal er worden gekeken naar de verschillende gevoelens die voorkomen bij seks, en of deze in beide boeken besproken worden. Ook zal er worden gekeken naar de verschillende onderwerpen die behandeld worden in de voorlichtingsboeken over het thema seks, en in hoeverre er verschillen zijn tussen boeken voor jongens en boeken voor meisjes hierin. Dit leidt tot de volgende onderzoeksvraag: *Hoe verschillen seksuele voorlichtingsboeken voor meisjes van seksuele voorlichtingsboeken voor jongens in de representatie van gevoelens in relatie tot seks?*

Theoretisch kader

In dit onderzoek zal er worden gekeken naar de representatie van gevoelens in relatie tot seks in voorlichtingsboeken voor jongeren. Hierbij wordt gekeken naar het verschil tussen voorlichtingsboeken voor meisjes en voorlichtingsboeken voor jongens. In dit theoretisch kader zal eerst worden gesproken over genderverschillen in de samenleving en deze verschillen in relatie tot seks. Daarna wordt er ingegaan op seksuele voorlichting in de puberteit, gevolgd door redenen om een seksuele relatie aan te gaan. Verder zal aandacht worden besteed aan gevoelens die komen kijken bij een seksuele interactie. En als laatste wordt er informatie gegeven over het aangeven van grenzen.

Genderverschillen in seksualiteit

Backman Prytz (2023) gaat in haar onderzoek in op genderverschillen. Uit dit onderzoek blijkt dat jongens worden beschreven als meer seksueel omdat zij meer geneigd zouden zijn om te masturberen. Seksuele activiteit zou dan ook minder voorkomen bij meisjes. Maar dat jongens meer seksueel zijn betekent niet dat meisjes asexueel zijn (Backman Prytz, 2023). Seksuele en reproductieve gezondheid worden in een sociale context geplaatst waarin mannen een dominante rol hebben in de maatschappij. De machtsverschillen tussen mannen en vrouwen zijn dan ook groot, en deze blijven bestaan door traditionele opvattingen over gender. Traditionele opvattingen zijn stereotypen waarbij mannelijkheid als superieur en onafhankelijk gezien wordt, en vrouwelijkheid als passief en naïef. (Grose et al., 2014) Claussen (2018) voegt hier nog opvattingen bij als stoerheid, heteroseksualiteit en het hebben van een hoge status (Claussen, 2018). Vrouwen worden daarentegen gezien als meer emotioneel in vergelijking met mannen. Dit zijn opvattingen die diepgeworteld zijn in de hedendaagse cultuur, samenleving en media (Givon et al., 2023). Uit onderzoek van Claussen (2018) blijkt dat jongens in de puberteit die zich sterk vasthouden aan traditionele opvattingen

over mannelijkheid het meeste risico lopen op negatieve gevolgen als depressie, onveilige seks en slechte academische prestaties. Berichten over seksuele voorlichting benadrukken het belang van toegang tot gezondheid en andere ondersteunende diensten, maar deze kunnen tegen de traditionele opvattingen over mannelijkheid ingaan. Hierdoor lijken degenen die hulp zoeken seksueel ongeschikt, en uiteindelijk minder mannelijk. Maar aan de andere kant hebben jongens in de puberteit juist behoefte aan expliciete en specifieke informatie over seks. Wanneer seksuele voorlichtingsprogramma's de traditionele opvattingen over mannelijkheid aanhouden, worden jongens benadeeld omdat hun emotionele behoeften en kwetsbaarheden in relaties worden gestigmatiseerd. (Claussen, 2018)

Seksuele voorlichting in de puberteit

Het is voor jongeren belangrijk dat ze seksuele voorlichting krijgen die past bij hun leeftijd (Goldmann & McCutchen, 2012). Uit het onderzoek van Astle et al., (2021) blijkt dat universitaire studenten in de Verenigde Staten weinig seksuele voorlichting hebben gekregen in de puberteit. Zij gaven aan meer te willen weten dan alleen de medische feiten over anticonceptie. Zo is het belangrijk om een holistisch en positief beeld van seks te laten zien, en niet alleen te focussen op de negatieve aspecten. Er is behoefte aan voorlichting over emoties en relaties, maar ook aan het weghalen van de genderstandaarden die er zijn. (Astle et al., 2021)

Uit onderzoek blijkt dat seksuele voorlichting in Duitsland voor een hele lange tijd niet alle onderwerpen rondom seks en seksualiteit heeft behandeld. De nadruk lag vaak op de negatieve aspecten van seks, zoals ongewenste zwangerschappen en seksueel overdraagbare aandoeningen (SOA). Maar uit onderzoek is gebleken dat een allesomvattende seksuele voorlichting een sterke positieve invloed heeft op het seksueel gedrag van jongeren. Hierbij wordt er dus niet alleen aandacht besteed aan onderwerpen als zwangerschap en soa's, maar

ook aan onderwerpen als gender, seksuele oriëntatie en cultuur. (Bittner & Meisert, 2021)

Seksuele- en relationele voorlichting van goede kwaliteit kan bijdragen aan het bevorderen van seksuele gezondheid en het voorkomen van soa's, geweld in relaties en ongewenste zwangerschappen. Voorlichting zou vroeg moeten beginnen om ervoor te zorgen dat jongeren in staat zijn om veilige seksuele relaties aan te gaan. (Melendez-Torres et al., 2024)

Redenen aangaan seksuele relaties met een partner

Individuele vormen seksuele scripts waarin gepaste en aanvaardbare seksuele rollen, verwachtingen en gedragingen worden vastgesteld (Ahmadabadi et al., 2015). Het vormen van seksuele scripts is een proces van het koppelen van seksuele handelingen aan specifieke concepten. Zo zijn er redenen en motieven voor het aangaan van seksuele relaties die als acceptabel worden beschouwd door een individu, die bepaald zijn door cultuur en seksuele socialisatie. Seksuele socialisatie laat veel verschillen zien in de manier waarop mannen en vrouwen hun seksualiteit uiten. De dominantie van romantiek in de samenleving is een belangrijke factor in de typische socialisatie waarbij mannen leren om seksuele activiteit in een relatie meer te waarderen dan emotionele intimiteit, terwijl dit voor vrouwen juist andersom is. Vrouwen geven de voorkeur aan emotionele relaties waarin zij seksuele gevoelens kunnen uiten. Mannen benadrukken de meer speelse en recreatieve aspecten van seksualiteit, terwijl vrouwen aspecten als verbondenheid en emotionele toewijding in hun relaties belangrijk vinden. Dus terwijl mannen meer praktisch zijn in seksuele kwesties, zijn vrouwen op zoek naar emotionele motieven om seksuele relaties aan te gaan. (Ahmadabadi et al., 2015)

Uit onderzoek blijkt dat mannen het fysieke uiterlijk en lichamelijke aantrekkelijkheid belangrijk vinden in een partner (Meston & Buss, 2007). Dit wordt aanzienlijk minder als reden gegeven door vrouwen. Mannen worden meer seksueel opgewonden van visuele

seksuele prikkels dan vrouwen, omdat het fysieke uiterlijk veel aanwijzingen zou geven over vruchtbaarheid en het reproductieve vermogen van een vrouw. Vrouwen gaven meer emotionele motieven voor het hebben van seks. Zij zien seks binnen een context van toegewijde en langdurige relaties, waarbij gevoelens en uitingen van liefde signalen zijn van deze toewijding. (Meston & Buss, 2007) Ook zijn er jonge vrouwen die aangeven soms gemengde gevoelens te hebben over seks. Dit kunnen gevoelens zijn waarbij ze tegelijkertijd wel en geen seks willen hebben. Hierbij horen begrippen als verlangen en toestemming, die erg met elkaar verweven zijn. Maar deze begrippen hebben niet dezelfde betekenis. (Littlejohn & Weiss, 2024) Dit ondersteunt de bevindingen in het onderzoek besproken in de vorige alinea, waarin het vormen van seksuele scripts werd uitgelegd (Ahmadabadi et al., 2015).

Gevoelens bij het hebben van seks

Uit onderzoek van Vasilenko et al. (2022) blijkt dat mannen en vrouwen verschillende gevoelens hebben bij de eerste keer seks. Mannen laten vaak meer positieve gevoelens zien als reactie op de eerste keer seks. Dit zijn positieve gevoelens als psychologische tevredenheid, ontspanning, zich opgewonden of gelukkig voelen, zelfverzekerdheid, trots, opluchting en zich krachtig voelen. Ook omschrijven mannen de seksuele ervaring vaak als een leuke ervaring, en geven zij vaker aan gevoelens van plezier te hebben bij deze ervaring. Vrouwen geven daarentegen vaker aan gevoelens van angst, spijt, verwarring, schuld en teleurstelling te ervaren. Wel geven vrouwen vaker dan mannen aan dat zij de ervaring vaak als liefdevol ervaren, en voelen ze zich vaak hechter met hun partner. Mannen geven daarentegen vaker aan dat ze vriendschappen erbij hebben gekregen, of dat hun reputatie verbeterd is. (Vasilenko et al., 2022) Het onderzoek van Woerner & Abbey (2017) geeft vergelijkbare resultaten weer. In dit onderzoek is er gekeken naar de gevoelens die komen

kijken bij het hebben van een seksuele relatie zonder vaste partner. Naast seksueel genot, worden zulke seksuele relaties als steeds normaler gezien, en voelen mensen druk van verwachtingen van leeftijdsgenoten. Als negatief gevoel wordt emotionele stress genoemd. Dit komt meer bij vrouwen voor dan bij mannen. Mannen hebben meer positieve gevoelens bij het aangaan van seksuele relaties zonder partner, en gaan dit soort relaties ook sneller aan. (Woerner & Abbey, 2017)

Aangeven grenzen rondom seks

Traditioneel gezien zijn mannen volgens de seksuele scripts de initiatiefnemers bij het hebben van seksuele interacties, terwijl vrouwen volgens deze scripts worden gesocialiseerd om indirect te communiceren en passief te blijven in het hebben van seksuele interacties (Newstrom et al., 2020). De seksuele scripts hebben dus invloed op de manier waarop mannen en vrouwen hun gedrag gebruiken om instemming met een seksuele interactie te signaleren. Ook heeft dit invloed op de manier waarop mannen en vrouwen het gedrag van hun partner in de seksuele interactie interpreteren. Ook blijkt dat mannen en vrouwen verschillende signalen van consent waarderen en deze signalen op verschillende manieren waarnemen. Zo vinden vrouwen bijvoorbeeld verbale signalen van consent belangrijker dan mannen. (Newstrom et al., 2020)

Uit onderzoek blijkt dat wetenschappers de term ‘consent’ weinig definiëren, en dat deze term voornamelijk wordt begrepen vanuit het perspectief van het strafrecht (Cahill et al., 2024). Vanuit dit perspectief is het ontbreken van consent bepalend voor de definitie van seksueel geweld. Ook blijkt uit onderzoek dat het begrijpen van consent sterk beïnvloed wordt door gender. De cultureel aangeleerde seksuele scripts ondersteunen de verwachting dat vrouwen consent aan mannen zouden moeten geven. (Cahill et al., 2024) Zoals eerder beschreven, zijn seksuele scripts redenen en motieven die in de sociale samenleving als

acceptabel worden gezien bij het hebben van seksuele relaties (Ahmadabadi et al., 2015). De verwachting dat vrouwen consent aan mannen moeten geven maakt dat er weinig veronderstelling is dat het andersom ook kan voorkomen. Ook wordt consent nog niet begrepen als een communicatief proces dat zich gedurende de volledige seksuele activiteit afspeelt (Cahill et al., 2024).

Op basis van de literatuur gevonden in dit theoretisch kader zijn drie deelvragen gekozen die zullen helpen bij het beantwoorden van de hoofdvraag. Dit zijn de volgende deelvragen:

1. Wat zijn de verschillende gevoelens die komen kijken bij het hebben van seks?
2. Wordt er in de voorlichtingsboeken aandacht besteed aan het aangeven van grenzen?
3. Wordt er in de voorlichtingsboeken uitleg gegeven over de biologische aspecten van seks?

Methode

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag is er in dit onderzoek gebruikgemaakt van een kwalitatieve inhoudsanalyse. Hierbij zijn er voorlichtingsboeken geselecteerd voor meisjes en voor jongens. De gekozen boeken voldoen aan de volgende selectiecriteria:

- De boeken zijn specifiek voor jongens of voor meisjes;
- De boeken moeten Nederlands geschreven zijn. Mag zowel origineel Nederlands als vertaald naar het Nederlands;
- De boeken zijn niet ouder dan 2014;
- In de boeken wordt het onderwerp 'seks' besproken;
- En, de boeken zijn voor jongeren tussen de 12-18 jaar oud.

Na het vaststellen van de selectiecriteria zijn de boeken via het Centraal Bestand

Kinderboeken (CBK) geselecteerd. Hierbij zijn de volgende zoektermen gebruikt:

seks/meisjes, seks/jongens, seksuele voorlichting/meisjes, seksuele voorlichting/jongens, voorlichting/meisjes en voorlichting/jongens. Tijdens het zoeken naar boeken is er een kleine aanpassing geweest in de selectiecriteria. Het originele criterium stelde dat alle boeken oorspronkelijk Nederlandstalig moesten zijn, maar dit criterium is uiteindelijk aangepast naar alleen Nederlandstalig geschreven. Hier is voor gekozen omdat de selectie van boeken die origineel Nederlandstalig zijn te klein is om dit onderzoek goed uit te kunnen voeren. De voorlichtingsboeken mochten dus ook vertaald zijn naar het Nederlands.

Voor de analyse zijn de volgende boeken geselecteerd:

- Brochmann, N., & Støkken Dahl, E. (2021) *Het meidenlijfboek*. Luitingh-Sijthoff.
- Chariva. (2018). *Lijfgids*. Moon.
- Chavez Perez, I. (2018). *Respect*. Atlas Contact.
- Cox, L. (2018) *Girl talk*. Lantaarn Publishers.
- Cox, L. (2018). *Guy talk*. Lantaarn Publishers.

- Janssen-van den Barg, J. (2021). *Alleen voor jongens*. Kokboekencentrum.
- Lepetit, E. (2015). *Meisjes! Alles wat je als tienermeisje moet weten van A tot Z*. Deltas.
- Loudar, D. (2017). *Handboek voor tienermeiden*. Spectrum.
- Thor-Wiedemann, S. (2014). *Wat jongens moeten weten*. Deltas.

Er zaten twee boeken tussen die niet via het CBK zijn gekozen, maar die wel aan de selectiecriteria voldeden. Deze boeken zijn dus wel meegenomen in de analyse.

Na het selecteren van de literatuur is er eerst deductief gecodeerd. Deductief coderen houdt in dat er codes worden gekozen vanuit de theorie (Hsieh & Shannon, 2005). Vanuit de wetenschappelijke literatuur die gebruikt is in het theoretisch kader zijn er verschillende thema's gekozen. Dit zijn de volgende drie thema's: gevoelens, grenzen en biologische aspecten van seks. Na het vaststellen van de verschillende thema's is er inductief gecodeerd. Dit houdt in dat er tijdens het analyseren codes worden opgesteld (Hsieh & Shannon, 2005). Het inductief coderen is gedaan door codes uit de voorlichtingsboeken te halen. Tijdens de eerste analyse van de voorlichtingsboeken zijn er verschillende codes gekozen die gebaseerd zijn op de thema's die tijdens het deductief coderen naar voren zijn gekomen. Dit zijn de volgende hoofdcodes: 'gevoelens', 'grenzen', 'biologie seks', 'seks in de maatschappij', 'eerste keer seks' & 'bevrediging'. Hierbij zijn eerst de voorlichtingsboeken voor meisjes doorgenomen, en daarna de boeken voor jongens. Na het selecteren van de belangrijkste hoofdcodes zijn de hoofdstukken in het boek opnieuw geanalyseerd en zijn er subcodes ontwikkeld. De subcodes zijn te vinden in de codeboom (zie bijlage III). Er is gekozen om zowel deductief als inductief coderen te gebruiken zodat er vanuit verschillende invalshoeken geanalyseerd kan worden. Er is deductief gecodeerd om inzichten te krijgen van de onderwerpen die in de voorlichtingsboeken terug konden komen. Daarna is er inductief gecodeerd om te kijken of er ook nog andere onderwerpen naar voren kwamen tijdens de

analyse. Hierdoor is het onderzoek niet beïnvloed door vooraf bepaalde aspecten die uit het deductief coderen zijn gekomen, maar bleef er ruimte voor nieuwe aspecten tijdens het inductief coderen naar voren kwamen.

Na het coderen is er gebruikgemaakt van de Constant Comparative Method. Dit houdt in dat bestaande data en nieuwe data telkens met elkaar vergeleken worden om nieuwe theorieën te ontwikkelen (Boeije, 2002). Hierbij zijn eerst de boeken voor meisjes met elkaar vergeleken, en daarna zijn de boeken voor jongens met elkaar vergeleken. Deze boeken zijn vergeleken op de drie thema's die uit het deductief coderen zijn gekomen. Daarna volgde een vergelijking tussen de boeken voor meisjes en de boeken voor jongens, waaruit de uiteindelijke conclusie is gesteld.

Tijdens dit onderzoek is er ook rekening gehouden met de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid om de betrouwbaarheid en kwaliteit van dit onderzoek te waarborgen. Dit is gedaan door eerst één boek uit dit onderzoek te coderen, en daarna één boek van een medestudent te coderen. Van beide boeken zijn codelijsten gemaakt, en deze codelijsten zijn met elkaar vergeleken. Het was door een gebrek aan tijd niet mogelijk om alle boeken te laten coderen door een medestudent, maar op deze manier is er toch rekening gehouden met de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid.

Resultaten

Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag wordt er gekeken naar drie verschillende thema's die uit het deductief coderen naar voren zijn gekomen. Per thema zal eerst een vergelijking worden gemaakt tussen de voorlichtingsboeken voor meisjes. Dit wordt gevolgd door een vergelijking van de boeken voor jongens, en zal eindigen met een vergelijking tussen de boeken voor meisjes en de boeken voor jongens. Zo worden alle drie de thema's behandeld.

De boeken die geselecteerd zijn, zijn seksuele voorlichtingsboeken voor jongeren tussen de 10 en 18 jaar. Dit zijn algemene voorlichtingsboeken waar veel verschillende onderwerpen in behandeld worden. Deze boeken zijn specifiek voor meisjes, of specifiek voor jongens. In dit onderzoek wordt er specifiek gefocust op het onderwerp 'seks'. Dit onderwerp komt in sommige boeken als los hoofdstuk naar voren, en in andere boeken is dit meer verweven in de tekst.

Gevoelens

In deze alinea wordt de deelvraag: 'Wat zijn de verschillende gevoelens die komen kijken bij het hebben van seks?' behandeld. Onder deze vraag valt het thema 'gevoelens', en hierbij horen alle gevoelens die komen kijken bij het hebben van seks. De verschillende gevoelens zijn samengevoegd in de codeboom (zie bijlage III). In deze alinea worden eerst de voorlichtingsboeken voor meisjes behandeld, daarna de boeken voor jongens, gevolgd door een vergelijking tussen de boeken voor meisjes en voor jongens.

In alle boeken voor meisjes wordt ingegaan op de verschillende gevoelens die komen kijken bij seks. Hierbij wordt er vooral gesproken over gevoelens van vertrouwen, het voelen van druk om seks te hebben, zich comfortabel voelen bij het hebben van seks en gevoelens

van liefde. Ook wordt er ingegaan op lust en genot, maar deze komen een stuk minder aan bod.

In de boeken worden er twee aspecten van vertrouwen besproken, namelijk: het vertrouwen van je partner, en vertrouwd zijn met je eigen intieme delen. Het vertrouwen van je partner wordt beschreven als “je je uiteraard goed voelt bij hem, deze jongen is de ware”, of als “jullie relatie oprecht is: jullie kunnen goed met elkaar praten en jullie vertrouwen elkaar” (Lepetit, 2015, p. 46). Ook wordt genoemd dat mensen seks hebben omdat zij elkaar lief vinden, en dat zij zich veilig voelen bij diegene met wie zij dit doen. Daarnaast wordt het vertrouwd raken met je intieme delen als een aspect van vertrouwen genoemd. Zo wordt bijvoorbeeld gezegd: “Het is slim om vertrouwd te raken met je intieme delen. Kijk eens met een handspiegeltje tussen je benen zodat je weet wat nu eigenlijk wat is” (Cox, 2018, p. 37).

Ook wordt er in de voorlichtingsboeken aandacht besteed aan het voelen van druk bij het hebben van seks. Hier wordt benadrukt dat je seks alleen moet hebben met een persoon die speciaal voor jou is, en dat je dit niet moet doen omdat een jongen dit van jou wil. Ook wordt er aandacht besteed aan de druk die komt kijken bij de eerste keer seks. Een voorbeeld van een passage hierbij is: “Het is heel belangrijk dat je nooit aan seks begint met iemand die je onder druk zet. Het is echt onzin om te denken dat een jongen je leuker gaat vinden als je gewoon doet wat hij wilt” (Loudar, 2017, p. 165). Een ander voorbeeld is: “Het is onnodig om je onder druk te zetten. Eerst leer je dit genot alleen kennen, daarna met zijn tweeën” (Lepetit, 2015, p. 61). Hierbij gaat het over het hebben van een orgasme. Bij jongens kan dit soms een stuk makkelijker gaan dan bij meisjes, en het is dus ook belangrijk dat een meisje hier geen druk voelt omdat het soms wat langer kan duren. Ook kan er druk worden ervaren bij het hebben van seks omdat vriendinnen dit al wel doen, en jij zelf nog niet.

Een ander onderwerp dat wordt besproken is gevoelens van liefde bij seks. Zo wordt er genoemd dat seks iets kan zijn om iemand het bewijs van liefde te geven. Een voorbeeld

van een citaat hierbij is: “De mensen die het doen, vinden elkaar lief. Je doet het niet zomaar met iemand. No way! Je doet het met een speciaal iemand” (Chariva, 2018, p. 116). Liefde wordt in de voorlichtingsboeken vooral omschreven als seks hebben met een speciaal iemand. Dat dit iemand is die je lief en leuk vindt. Dit komt redelijk overeen met het vertrouwen van de persoon waarmee je seks hebt.

Een laatste onderwerp dat past bij het thema ‘gevoelens’ die in de voorlichtingsboeken worden besproken is ‘lust’. Dit onderwerp komt niet heel veel naar voren in de voorlichtingsboeken en wordt vaak kort benoemd. Lust wordt dan vooral omschreven al “alle opwindende en geile gevoelens die je voelt als je aan iets denkt” (Loudar, 2017, p. 114). Dit is iets wat voorkomt wanneer een man en een vrouw zich tot elkaar aangetrokken voelen. In een van de voorlichtingsboeken voor meisjes wordt het onderwerp ‘genot’ nog specifiek benadrukt. Hierbij gaat het vooral om het genot van masturberen en minder over het genot van het hebben van seks. Seksueel genot gaat in dit boek over het hebben van een orgasme. “Zowel bij meisjes als bij jongens heeft seksueel genot een speciaal kenmerk: het groeit naar een hoogtepunt. Het stijgt, net als een golf, en eindigt in een vuurwerk van emoties: het orgasme” (Lepetit, 2015, p. 61). Hierbij wordt het orgasme niet alleen voor meisjes besproken, maar wordt ook het genot bij jongens benadrukt.

Nu zullen de voorlichtingsboeken voor jongens worden behandeld. In deze boeken wordt er vooral aandacht besteed aan gevoelens van lust en genot bij het hebben van seks. Ook worden de onderwerpen ‘liefde’ en ‘comfort’ kort benoemd. Hierbij wordt vaak benoemd wat fijn is tijdens het hebben van seks, zowel bij jongens als bij meisjes.

Het onderwerp ‘lust’ kwam erg veel naar voren in de voorlichtingsboeken voor jongens. Hier wordt lust omschreven als: “Opeens is alles anders. Je ziet meisjes met andere ogen. Je blik wordt als vanzelf naar hun borsten getrokken en je stelt je ze misschien bloot

voor”, en als “Je gevoelens en gedachten draaien steeds vaker om seksuele onderwerpen. En plotseling krijg je dat ene meisje (of misschien die ene jongen) niet meer uit je hoofd” (Thor-Wiedemann, 2014, p.45). Lust wordt uitgelegd als een seksuele spanning of lichamelijk verlangen bij de gedachte aan je eigen lichaam of aan het lichaam van een ander. “Je voelt de opwinding groeien, een opwinding die ontlading zoekt” (Thor-Wiedemann, 2014, p. 45).

Ook komt het onderwerp ‘genot’ veel terug in de voorlichtingsboeken. Dit onderwerp wordt vaak gecombineerd met lust, waarbij lust eerst behandeld wordt, en daarna genot aan bod komt. Als het gaat om genot wordt er vooral aandacht besteed aan het hebben van een orgasme. Ook wordt er veel aandacht besteed aan het genot van het meisje en dat het voor de jongen zelf ook prettig moet zijn. “Een intens genotgevoel tijdens de seks noemen we een orgasme” (Cox, 2018, p. 37). In de meeste boeken wordt een orgasme als de hiervoor genoemde citaat omschreven. “Het orgasme wordt ook wel seksueel hoogtepunt genoemd of gewoon klaarkomen” (Thor-Wiedemann, 2014, p. 47). Na het orgasme zou een jongen de intense ontspanning, de bevrediging en het warme gevoel van binnen ook nog wel een poosje aanhouden. Ook wordt er benoemd dat het orgasme voor de jongen sneller kan komen dan bij een meisje.

Jongens ‘komen’ vaak heel snel, zodra de penis in de vagina zit. Voor meisjes is dat vaak frustrerend, omdat het meisjes meer tijd kost om tot een orgasme te komen.

Daarom kun je je vriendin voordat je echt in haar gaat, beter eerst strelen waar ze dat het fijnste vindt, zodat ze ook een hoogtepunt beleeft. Meteen daarna ga je dan bij haar naar binnen, zodat je van je orgasme kunt genieten. (Thor-Wiedemann, 2014, p. 52)

In dit citaat is gelijk te zien hoe het genot van het meisje aan bod komt in de voorlichtingsboeken. Er wordt in de boeken veel gesproken over het genot van zowel de jongen als het meisje. “Het is belangrijk dat de man én de vrouw van seks genieten en aandacht besteden aan elkaars behoeften!” (Cox, 2018, p. 37). Maar er wordt bijvoorbeeld

ook genoemd: “Om ervoor te zorgen dat het leuk is voor allebei moet je een meisje veel tijd gunnen om echt opgewonden te worden” (Thor-Wiedemann, 2014, p. 51). Hierbij wordt ook het genot van het meisje benadrukt. Zo wordt bijvoorbeeld ook gezegd: “Voor een meisje is het nog fijner als ondertussen haar clitoris wordt gestreeld” (Thor-Wiedemann, 2014, p. 50). Het is volgens de meeste voorlichtingsboeken dus erg belangrijk dat je let op de signalen die een meisje afgeeft. “Als je afgaat op de signalen die je krijgt, weet je dat je sekspartner geniet” (Chavez Perez, 2018, p. 122). Signalen worden als een soort kompas gezien tijdens de seks. Ook wordt er beschreven dat het niet alleen draait om het geven wat je partner wil, maar dat het ook voor jezelf heel leuk kan zijn om het lichaam van je partner te onderzoeken.

Het onderwerp ‘liefde’ komt ook voor in de meeste boeken, maar dit is vaak maar in 1 alinea of hoofdstuk. Liefde wordt in het boek van Thor-Wiedemann (2018, p. 45) omschreven als:

Het is een ongewoon gekriebel in je buik: wat is dat toch, dat onbestemde verlangen naar lichamelijk contact, bij de ander willen zijn? Welkom bij de club! Je bent voor het eerst verliefd. Liefde is iets anders dan vriendschap. Voor wie verliefd is, is het niet voldoende om zo veel mogelijk tijd met de ander door te brengen en samen op stap te gaan.

Ook wordt er als het gaat om liefde in een aantal boeken benoemd dat je eigenlijk geen seks moet hebben met iemand die niet je partner is. Verder wordt het onderwerp liefde in de boeken niet veel behandeld.

Een laatste onderwerp dat aan bod komt dat past bij gevoelens in de voorlichtingsboeken is het onderwerp ‘comfort’. Comfort houdt hier vooral in dat seks fijn is en dat je dit met z’n tweeën moet ontdekken. “Hoe meer je onderweg ontdekt en lekker uitprobeert, des te fijner wordt het” (Thor-Wiedemann, 2014, p. 45).

Er zijn een aantal dingen die opvallen als er wordt gekeken naar de verschillen tussen voorlichtingsboeken voor meisjes en voorlichtingsboeken voor jongens. Over het algemeen worden dezelfde gevoelens genoemd bij het hebben van seks. Zo worden gevoelens als ‘liefde’, ‘lust’, en ‘genot’ in zowel boeken voor meisjes als boeken voor jongens behandeld. Wel zit er een verschil in hoe veel deze onderwerpen aan bod komen. Bij de boeken voor meisjes ligt de aandacht veel meer op gevoelens van liefde, vertrouwen en druk bij het hebben van seks, terwijl de boeken voor jongens veel meer aandacht besteden aan gevoelens van genot bij het hebben van seks. Onderwerpen zoals ‘druk bij het hebben van seks’ komen in de boeken voor jongens eigenlijk niet naar voren.

Ook valt het op dat bij de boeken voor meisjes het veelal gaat om hoe zij seks zelf ervaren, en wat hun gevoelens hierbij zijn. Bij de boeken voor jongens wordt er veel meer aandacht besteed aan zowel de ervaringen en gevoelens van jongens als die van meisjes. Bij de boeken van meisjes worden de gevoelens van jongens vrijwel volledig weggelaten.

Grenzen

Hier wordt de volgende deelvraag behandeld: ‘Wordt er in de voorlichtingsboeken aandacht besteed aan het aangeven van grenzen?’ Ook in deze alinea worden eerst de boeken voor meisjes besproken, en daarna de boeken voor jongens, gevolgd door een vergelijking tussen meisjes en jongens. Het onderwerp grenzen gaat meer in op de negatieve gevoelens die komen kijken bij seks.

In de meeste voorlichtingsboeken voor meisjes wordt er specifiek aandacht besteed aan het kennen van je eigen grenzen. Hierbij wordt benadrukt dat je pas seks moet hebben als je er echt klaar voor bent. Volgens de voorlichtingsboeken ben je klaar voor seks als jij dit ook echt wil, dat je verlangens hebt naar een partner. In het boek van Loudar (2017) wordt ‘er klaar voor zijn’ als volgt omschreven:

Je hoort misschien wel tijdens de voorlichting op school of van je ouders dat je pas seks moet hebben als je er 'klaar voor bent'. Maar hoe weet je nou of je er klaar voor bent? Voor sommige meiden is het misschien als ze heel erg verliefd zijn en letterlijk heel dicht bij iemand willen zijn, er zijn meiden die misschien heel graag willen weten hoe het is en andere willen het gewoon achter de rug hebben zodat het geen 'ding' meer is. Bij twijfel zou ik in ieder geval adviseren: niet doen. (p. 164)

Klaar zijn voor seks wordt dus in de voorlichtingsboeken voor meisjes vooral omschreven als iets wat je bent als je verlangens naar een ander hebt, als je nieuwsgierig bent naar seks, en dat je bij twijfel beter geen seks kan hebben.

Ook wordt er in de voorlichtingsboeken voor meisjes benadrukt dat het normaal is als je nog niet aan seks denkt, of hier nog geen zin in hebt. "Iedereen heeft zijn eigen tempo en er is absoluut geen vastgestelde leeftijd waarop je voor het eerst seks zou moeten hebben" (Loudar, 2017, p.163). "Het is het belangrijkste dat je alleen seks hebt als je het echt zelf wil!" (Loudar, 2017, p. 164). Ook wordt benadrukt dat je nooit seks moet hebben omdat je bang bent dat een jongen je anders niet meer leuk zal vinden. Een ander citaat dat het aangeven van grenzen goed weergeeft is:

Wie seksueel genot zegt, zegt seks. Opgepast: dat wil niet zeggen dat je sowieso seksueel contact moet hebben om dit te ondervinden. Hoewel gezegd wordt dat seksueel genot het meest intens is wanneer je de liefde bedrijft. Als je van die basis vertrekt, loop je het risico ontgoocheld te raken. (Lepetit, 2015, p. 61)

Dit komt overeen met de gevoelens van druk die eerder in de resultaten besproken zijn.

Als laatste wordt er in een aantal boeken ook 'veilige seks' kort besproken. Het gaat dan vooral om het hebben van veilige seks en het aangeven van grenzen hierbij. Zo wordt benoemd dat het belangrijk is om veilige seks met elkaar te bespreken en dat het ook belangrijk is dat je dit niet laat afwachten tot het laatste moment.

In de voorlichtingsboeken voor jongens komt ook het onderwerp grenzen aan bod. Hier ligt de nadruk bij het aangeven van grenzen vooral op de sociale druk die bij het hebben van seks komt kijken. Zo wordt bijvoorbeeld gezegd: “Voel je nooit gedwongen om seks te hebben omdat iedereen het doet en je erbij wilt horen. Het is een grote stap die je pas moet nemen als je er echt klaar voor bent” (Cox, 2018, p. 37) In het boek van (Chavez Perez, 2018) wordt het volgende citaat gegeven:

Seks is een onderdeel van ons beeld van mannelijkheid. Seks kunnen krijgen levert veel jongens status op bij hun vrienden. En hoe meer seks je hebt, hoe meer indruk je maakt op anderen. Dit onderdeel van mannelijkheid past goed bij jongens die makkelijk contact maken met anderen en graag met veel verschillende mensen seks willen. Maar niet alle jongens zijn geïnteresseerd in seks. En niet iedereen wil seks met veel verschillende mensen. (p. 115)

Hierbij wordt de sociale status van het hebben van seks voor een man omschreven. Het wordt in de voorlichtingsboeken benadrukt dat het dan ook belangrijk is dat je geen seks hebt om een bepaalde sociale status te behalen. Het is belangrijk dat een jongen zelf bepaald wanneer hij aan seks toe is, en dat hij op de rem trapt wanneer hij er nog niet klaar voor is.

Ook wordt er in de voorlichtingsboeken veel aandacht besteed aan de grenzen van meisjes. Hierbij wordt zowel het herkennen als het accepteren van de grenzen van meisjes behandeld. Zo wordt bijvoorbeeld genoemd:

Als je een negatief signaal krijgt, is het verstandig om de ander te vragen wat hij of zij wil. Anders bestaat de kans dat je je sekspartner verkeerd begrijpt en bijvoorbeeld doorgaat met vozen, terwijl hij of zij helemaal wil stoppen. (Chavez Perez, 2018, p. 123)

Er wordt in de boeken zowel aandacht besteed aan de positieve signalen als aan de negatieve signalen. Want wanneer je geen positieve maar ook geen negatieve signalen zou krijgen, zou dit niet meteen betekenen dat het meisje alles goed vindt wat jullie doen.

Ook wordt er in één van de voorlichtingsboeken ook specifiek gefocust op het tonen van respect. “Dit betekent dat je anderen moet behandelen zoals je ook zelf behandeld wil worden” (Janssen – van den Barg, 2021, p. 41). Dit is het enige voorlichtingsboek waar respect als een los onderwerp wordt behandeld.

Een duidelijk verschil wat opvalt tussen de boeken voor jongens en de boeken voor meisjes is de hoeveelheid waarin er over grenzen gesproken wordt. In de boeken voor meisjes komt dit veel voor en wordt er ook veel aandacht aan besteed. Hier ligt de nadruk dan ook op gevoelens als druk bij het hebben van seks. In de boeken voor jongens komt dit onderwerp een stuk minder voor, en in sommige boeken wordt het zelfs helemaal niet behandeld.

Verder valt op dat er ook over verschillende aspecten van grenzen gesproken wordt. In de boeken voor meisjes wordt veel genoemd over het hebben van seks als je er echt klaar voor bent, en dat het ook erg belangrijk is dat je je eigen grenzen aangeeft. Ook wordt in de boeken voor meisjes gesproken over dat het normaal is als je nog niet aan seks denkt, en wordt er kort gesproken over veilige seks. Bij de voorlichtingsboeken voor jongens worden er andere aspecten van grenzen behandeld. Hier gaat het vooral om het voelen van druk door een bepaalde sociale status die seks met zich mee kan brengen, en dat je je niet moet laten beïnvloeden door deze druk. Ook wordt er in de voorlichtingsboeken gesproken over de grenzen van meisjes. Het is belangrijk dat een jongen de grenzen van een meisje herkent en accepteert. In de voorlichtingsboeken voor meisjes worden daarentegen niet de grenzen van jongens behandeld.

Biologische aspecten van seks

In deze alinea wordt de laatste deelvraag besproken. Deze deelvraag luidt: ‘Wordt er in de voorlichtingsboeken uitleg gegeven over de biologische aspecten van seks?’. Ook in deze alinea worden eerst de boeken voor meisjes besproken, daarna die voor jongens, gevolgd door een vergelijking tussen deze twee.

Als het gaat om de biologische aspecten van seks gaat het in de voorlichtingsboeken vooral over het klaarkomen van de jongen. Hierbij wordt uitgelegd wat klaarkomen is, en wat er dan kan gebeuren. In de meeste boeken wordt het uitgelegd in een context waarbij het meisje en de jongen seks hebben, en dat wanneer de jongen in het meisje klaarkomt zij zwanger kan raken.

Tijdens de seks zal de man ejaculeren (klaarkomen). Dat houdt in dat er sperma uit zijn penis in de vagina van de vrouw komt. De spermacellen zwemmen door de baarmoederhals en de baarmoeder, op weg naar de eileiders. De eerste spermacel die de eicel treft, wint de race en kan naar binnen. De eicel is nu ‘bevrucht’ en tuimelt door de eileider naar de baarmoeder, waar die zich in zal nestelen in de baarmoederwand. (Cox, 2018, p. 36)

In de meeste boeken wordt dit biologische aspect van seks op een vergelijkbare manier beschreven. Zo wordt bijvoorbeeld ook gezegd: “Als een jongen met een meisje vrijt, kan hij klaarkomen. Dat betekent dat er zaadcellen vrijkomen, ook wel sperma genoemd” (Chariva, 2018, p. 116).

Andere biologische aspecten zoals bijvoorbeeld hoe de baarmoeder van de vrouw eruit ziet wordt in het grootste deel van de boeken in een apart hoofdstuk behandeld dus zijn deze niet meegenomen in deze analyse.

In de voorlichtingsboeken voor jongens komen er ook biologische aspecten van seks ter sprake. Hierbij wordt besproken wat seks nou echt is, en wat er gebeurt bij het klaarkomen van de jongen. In een aantal boeken wordt seks omschreven als: “Als een man en een vrouw elkaar leuk vinden, besluiten ze soms geslachtsgemeenschap – seks – met elkaar te hebben. Als dit gebeurt, gaat de stijve penis van de man in de vagina van de vrouw” (Cox, 2018, p. 36). Wat opvalt in één van de voorlichtingsboeken is dat ‘seks’ als volgt wordt omschreven:

Ieder mens beheerst van nature de seksuele basiskennis om kinderen te kunnen maken: de penis in de vagina steken en net zolang bewegen tot er een zaadlozing komt. Dat ‘erin-en-eruit’ heeft echter weinig te maken met plezier in seksualiteit, liefde, tederheid en vertrouwen. (Thor-Wiedemann, 2014, p. 46)

In dit boek wordt seks meer omschreven als iets waar eigenlijk geen gevoelens bij komen kijken, en dat het alleen iets biologisch is. Dit wordt alleen in dit boek zo omschreven.

Ook wordt het klaarkomen van de jongen in de meeste boeken omschreven. Hierbij ligt vooral de nadruk op wat er gebeurt wanneer een jongen klaarkomt.

Je penis krijgt een erectie, dat wil zeggen dat hij hard en stijf wordt en omhoog gaat staan. Dan gaan de spieren in je penis en ballen samentrekken. Hierdoor worden de zaadcellen en het vocht eruit gepompt en komt het door de urinebuis naar buiten. (Janssen, 2021, p. 31)

Bij de voorlichtingsboeken voor jongens wordt klaarkomen vooral besproken als iets wat komt kijken bij het hebben van seks. “Na een poosje ontlaadt de opwinding zich meestal, maar niet altijd, in een orgasme, die bij de jongen gepaard gaat met een zaadlozing” (Thor-Wiedemann, 2014, p. 50). Hierbij wordt er weinig aandacht besteed aan het zwanger worden van het meisje. In de meeste voorlichtingsboeken wordt dit wel kort benoemd, maar er wordt vooral aandacht besteed aan wat het klaarkomen nou eigenlijk is.

Er zijn een aantal dingen die opvallen wanneer er naar de verschillen tussen de voorlichtingsboeken voor meisjes en jongens wordt gekeken. Als eerste wordt er in de voorlichtingsboeken voor meisjes veel gesproken over het klaarkomen van de jongen, en dat dit kan leiden tot zwangerschap. In de voorlichtingsboeken voor jongens wordt er alleen gesproken over wat klaarkomen is, en wordt het stuk over zwangerschap nauwelijks tot niet benoemd.

Conclusie

Tijdens dit onderzoek stond de volgende hoofdvraag centraal: *Hoe verschillen voorlichtingsboeken voor meisjes van voorlichtingsboeken voor jongens in de representatie van gevoelens in relatie tot seks?* Deze vraag is onderzocht door het uitvoeren van een kwalitatieve inhoudsanalyse van negen voorlichtingsboeken voor jongeren. Hierbij waren er vijf voorlichtingsboeken voor meisjes, en vier voor jongens. Deze boeken zijn geanalyseerd en met elkaar vergeleken en hieruit zijn de volgende conclusies getrokken.

Als eerste werd er gekeken naar de deelvraag: ‘Wat zijn de verschillende gevoelens die komen kijken bij het hebben van seks?’. Hier viel op dat er in de boeken voor meisjes veel werd gesproken over gevoelens als ‘liefde’, ‘druk’ en ‘vertrouwen’, en werd er in de boeken voor jongens veel minder aandacht besteed aan deze onderwerpen. In de boeken voor jongens werd meer aandacht besteed aan gevoelens als ‘lust’ en ‘genot’. Het gaat in de boeken voor jongens dan zowel over het genot van de jongen zelf als van het meisje. In deze boeken ging seks er eigenlijk vooral om dat je plezier moest hebben en dat het doel van seks is om een orgasme te hebben.

Ten tweede kwam er in de boeken voor meisjes een groot deel over consent terug. Dit ging in op de deelvraag: ‘Wordt er in de voorlichtingsboeken aandacht besteed aan het aangeven van grenzen?’. In de boeken voor meisjes ging het veel over grenzen aangeven en het hebben van seks pas als je er echt klaar voor bent. Dit komt overeen met de gevoelens van druk die bij deelvraag een besproken zijn. Ook wordt in de boeken voor meisjes aandacht besteed aan het hebben van veilige seks. Deze onderwerpen komen in de boeken voor jongens wel voor, maar dit zijn maar kleine stukjes. Hierbij wordt dan kort benoemd dat beide personen klaar moeten zijn voor de seks en dat je geen dingen moet doen die je niet wil. Ook wordt er in de boeken voor jongens specifiek aandacht besteed aan de grenzen van een meisje.

Bij de boeken voor meisjes wordt er geen specifieke aandacht besteed aan de grenzen van een jongen.

Als laatste is er gekeken naar de biologische aspecten van seks om antwoord te kunnen geven op de deelvraag: ‘Wordt er in de voorlichtingsboeken uitleg gegeven over de biologische aspecten van seks?’ Hierbij is naar voren gekomen dat zowel in de voorlichtingsboeken voor meisjes als de voorlichtingsboeken voor jongens aandacht wordt besteed aan de biologische aspecten rondom seks. In de boeken voor meisjes wordt vooral benadrukt dat seks kan leiden tot zwangerschap, en wordt uitgelegd wat er gebeurt wanneer een jongen klaarkomt. In de boeken voor jongens wordt er meer gefocust op wat seks precies is, en wordt seks vooral omschreven als iets wat eindigt in klaarkomen. Zwangerschap wordt niet veel benoemd in de voorlichtingsboeken voor jongens.

Concluderend zijn er dus een aantal verschillen in voorlichtingsboeken voor meisjes en voorlichtingsboeken voor jongens in de representatie van gevoelens in relatie tot seks op een aantal onderdelen. Als eerste ligt de nadruk in de voorlichtingsboeken voor meisjes meer op gevoelens van ‘liefde’, ‘vertrouwen’ en ‘druk’, terwijl bij boeken voor jongens de nadruk meer ligt op ‘lust’ en ‘genot’. Bij gevoelens van druk wordt in de boeken voor meisjes ook het aangeven van grenzen behandeld. Dit komt bij de boeken voor jongens wel voor, maar dit is vaak maar een klein stukje. Ook besteden de boeken voor meisjes veel meer aandacht aan de biologie van seks en zwangerschap. Dit wordt bij de boeken voor jongens veel minder besproken.

Discussie

Inhoudelijke reflectie

In dit onderzoek is de volgende vraag onderzocht: Hoe verschillen voorlichtingsboeken voor meisjes van voorlichtingsboeken voor jongens in de representatie van gevoelens in relatie tot seks? Er is aangetoond dat er in de voorlichtingsboeken voor meisjes andere gevoelens worden besproken dan in de voorlichtingsboeken voor jongens. In de boeken voor meisjes gaat het meer over gevoelens van liefde en vertrouwen bij een partner, en in de boeken van jongens gaan de gevoelens meer over het plezier bij het hebben van seks en dat het fijn moet zijn. Dit komt overeen met het onderzoek van Vasilenko et al. (2022), waaruit blijkt dat mannen een seksuele ervaring vaak als plezierig omschrijven, en vrouwen zich vaak hechter met hun partner voelen en de ervaring als liefdevol beschrijven (Vasilenko et al., 2022).

Ook blijkt uit de literatuur dat mannen vaker positieve gevoelens laten zien als reactie op de eerste keer seks. Dit zijn gevoelens als tevredenheid, opwindend, ontspanning of geluk (Vasilenko et al., 2022). Dit komt goed overeen met de resultaten, waaruit blijkt dat het bij mannen vooral om gaat om het genot van seks. Uit de literatuur blijkt ook dat vrouwen bij de eerste keer seks vaker aangeven gevoelens als spijt, schuld, en angst te ervaren (Vasilenko et al., 2022). Dit is niet heel duidelijk terug te zien in de resultaten. Wel wordt er in de voorlichtingsboeken voor meisje veel aandacht besteed aan het voelen van druk bij seks, en dat je dit niet moet doen omdat je er anders spijt van kan krijgen.

In het huidige onderzoek werd er in de voorlichtingsboeken voor meisjes veel nadruk gelegd op het aangeven van grenzen en geen seks hebben voordat je er klaar voor bent. In de voorlichtingsboeken voor jongens werd aandacht besteed aan het herkennen van positieve en negatieve signalen bij een partner. Hierbij gaat het in de voorlichtingsboeken niet heel diep in op de manier van gedrag gebruiken, maar is wel te zien hoe de seksuele scripts verschillen tussen meisjes en jongens. Dit komt overeen met eerder besproken literatuur, waaruit blijkt

dat seksuele scripts invloed hebben op het signaleren van instemming met een seksuele interactie. Mannen en vrouwen gebruiken hier hun gedrag voor (Newstrom et al., 2020).

Als laatste werd er in de voorlichtingsboeken voor meisjes ook aandacht besteed aan zwangerschap als gevolg van seks, terwijl dit in de boeken voor jongens bijna niet naar voren kwam. Dit is niet naar voren gekomen in de eerder onderzochte literatuur. Uit onderzoek blijkt wel dat vrouwen verantwoordelijkheid dragen voor seksuele veiligheid en het beheren van relaties (Catlin et al., 2025). Ook blijkt dat vrouwen vaak als verantwoordelijk worden gezien in gesprekken over seks, terwijl mannen hier een meer passieve rol in hebben (Wiering, 2022).

Sterke punten van dit onderzoek

In dit onderzoek is er gebruikgemaakt van peer feedback om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te waarborgen. Dit is gedaan door een medestudent één voorlichtingsboek te laten coderen, om te controleren of de codes overeenkwamen. Dit coderen is individueel van elkaar gedaan, en daarna met elkaar vergeleken. De codes kwamen goed overeen, en het verschil zat alleen in de benaming van sommige codes.

Ook is er tijdens dit onderzoek gebruikgemaakt van zowel inductief als deductief coderen. Dit is een sterk punt van dit onderzoek, omdat dit ervoor zorgt dat de analyse niet volledig wordt beïnvloed door vooraf bepaalde thema's. Er is ruimte voor nieuwe aspecten die tijdens de analyse naar voren kunnen komen.

Dit onderzoek draagt bij aan kennis over de verschillen tussen voorlichtingsboeken voor meisjes en voor jongens in de representatie van gevoelens in relatie tot seks. Eerdere studies gingen veel in de verschillen tussen jongens en meisjes en hun gevoelens in relatie tot seks, maar hier werd geen aandacht besteed aan de representatie van deze gevoelens in

voorlichtingsboeken. Dit onderzoek is dus erg relevant, omdat het nieuwe inzichten bijdraagt aan bestaande kennis.

Beperkingen van dit onderzoek

Een van de beperkingen van dit onderzoek is dat er maar vier voorlichtingsboeken voor jongens zijn gebruikt, en vijf voor meisjes. Door de beschikbare tijd is het niet gelukt om nog een vijfde boek voor jongens te vinden die aan alle eisen voldeed. Dit betekent dat de resultaten gebaseerd zijn op een ongelijk aantal voorlichtingsboeken. Het is belangrijk om daarom te noemen dat door het toevoegen van een vijfde boek de resultaten eventueel anders zouden kunnen zijn. Het vinden van voorlichtingsboeken voor jongens ging een stuk moeizamer dan het vinden van boeken voor meisjes. Uit onderzoek blijkt dat vrouwen meer de verantwoordelijkheid dragen in een gesprek over seks, terwijl mannen hier eigenlijk geen actieve rol in hoeven te hebben (Wiering, 2022). Dit roept de vraag op of er wel evenveel voorlichtingsboeken zijn voor jongens als voor meisjes, en of dit ook een bepaalde reden heeft.

Een andere beperking in dit onderzoek is dat de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid maar gebaseerd is op één boek. Idealiter zouden alle boeken door een tweede persoon worden gecodeerd om de betrouwbaarheid meer te kunnen waarborgen, maar door de beschikbare tijd was dit niet mogelijk.

Aanbevelingen

Een eerste aanbeveling voor vervolgonderzoek is het uitvoeren van een soortgelijk onderzoek, maar dan op grotere schaal. Dit kan meer inzichten bieden in de conclusies die uit dit onderzoek zijn gekomen, en kan er worden gekeken of de resultaten gevonden in dit onderzoek representatief zijn.

Een tweede aanbeveling is gebaseerd op een vraag die naar voren kwam bij de beperkingen van dit onderzoek, namelijk de vraag of er wel evenveel voorlichtingsboeken zijn voor jongens als voor meisjes. Een vervolgonderzoek zou de focus kunnen leggen op de hoeveelheid voorlichtingsboeken voor jongens en de hoeveelheid voorlichtingsboeken voor meisjes, en of hier een verklaring voor is.

Een laatste aanbeveling voor vervolgonderzoek is gericht op de aandacht die besteed wordt aan zwangerschap in de voorlichtingsboeken voor meisjes. Hier wordt in de voorlichtingsboeken voor jongens geen aandacht aan besteed. Het is interessant om te kijken waarom meisjes meer de verantwoordelijkheid dragen van veilige seks en zwangerschap dan jongens.

Bijlagen

Bijlage I – Boekenlijst

- Brochmann, N., & Støkken Dahl, E. (2021) *Het meidenlijfboek*. Luitingh-Sijthoff.
- Chariva. (2018). *Lijfgids*. Moon.
- Chavez Perez, I. (2018). *Respect*. Atlas Contact.
- Cox, L. (2018) *Girl talk*. Lantaarn Publishers.
- Cox, L. (2018). *Guy talk*. Lantaarn Publishers.
- Janssen-van den Barg, J. (2021). *Alleen voor jongens*. Kokboekencentrum.
- Lepetit, E. (2015). *Meisjes! Alles wat je als tienermeisje moet weten van A tot Z*. Deltas.
- Loudar, D. (2017). *Handboek voor tienermeiden*. Spectrum.
- Thor-Wiedemann, S. (2014). *Wat jongens moeten weten*. Deltas.

Bijlage II – Literatuurlijst

- Ahmadabadi, Z., Panaghi. L., Madanipour, A., Sedaghat, A., Tira, M., Kamrava, S., & Maleki G. (2015). Cultural Scripts, Reasons for Having Sex, and Regret: A Study of Iranian Male and Female University Students. *Sexuality & Culture*, 19, 561-573. <https://doi.org/10.1007/s12119-015-9277-2>
- Astle, S., McAllister, P., Emanuels, S., Rogers, J., Toews, M., & Yazedjian, A. (2021). College students' suggestions for improving sex education in schools beyond 'blah blah condoms and STDs'. *Sex Education*, 21(1), 91-105. <https://doi.org/10.1080/14681811.2020.1749044>
- Backman Prytz, S. (2023). The Textbook Masturbator: A Renegotiated Discourse in Official Swedish Sex-Education Guidelines and Textbooks, circa 1945–2000, *History of Education Quarterly* 64 (2), 193–210. <https://doi.org/10.1017/heq.2023.24>
- Bittner, V., & Meisert, A. (2021). Sex education meets interculturality– German biology teachers' views on the suitability of specific topics and their personal competencies. *Sex Education*, 21(2), 190-207. <https://doi.org/10.1080/14681811.2020.1766436>
- Boeije, H. (2002). A Purposeful Approach to the Constant Comparative Method in the Analysis of Qualitative Interviews. *Quality and Quantity*, 36, 391-409. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1023/A:1020909529486>

- Cahill, H., McLean Davies, L., Truman, S.E., Potter, T., & Hinton Herrington, M. (2024). Consent and literary education: the opportunities and challenges of teaching consent in secondary school English, *Gender and Education*, 37(1), 116-135.
<https://doi.org/10.1080/09540253.2024.2409237>
- Catlin, W.B., Dzidic, P.L., Phillips, M.J., & Breen, L.J. (2025). Restricted to the “Traditional Female Role”: Australian high-school graduates’ perceptions of the messaging about women in relationship and sex education. *SN Social Sciences* 5(19), <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1007/s43545-025-01053-5>
- Claussen, C. (2019). Men Engaging Boys in Healthy Masculinity through School-Based Sexual Health Education. *Sex Education: Sexuality, Society and Learning*, 19(2), 115–129. <https://doi.org/10.1080/14681811.2018.1506914>
- Givon, E., Berkovich, R., Oz-Cohen, E., Rubinstein, K., Singer-Landau, E., Udelsman-Danieli, G., & Meiran, N. (2023). Are women truly “more emotional” than men? Sex differences in an indirect model-based measure of emotional feelings. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 42(36), 32469-32482. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-04227-z>
- Goldman, J. D. G., & McCutchen, L. E. (2012). Teenagers’ web questions compared with a sexuality curriculum: an exploration. *Educational Research*, 54(4), 357–373.
<https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1080/00131881.2012.734722>

Grose, R. G., Grabe, S., & Kohlfeldt, D. (2014). Sexual education, gender ideology, and youth sexual empowerment. *Journal of Sex Research*, 51, 742-753.

<https://doi.org/10.1080/00224499.2013.809511>

Hsieh, H., & Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis.

Qualitative Health Research, 15(9), 1277-1288. [https://doi.org.proxy-](https://doi.org.proxy-ub.rug.nl/10.1177/1049732305276687)

[ub.rug.nl/10.1177/1049732305276687](https://doi.org.proxy-ub.rug.nl/10.1177/1049732305276687)

Littlejohn, K, E., & Weiss, B, R. (2024). “It definitely was consensual, but...”: Normative tensions about gendered heterosexuality and young women’s mixed feelings about sex. *Sexualities*, <https://doi.org/10.1177/13634607241298538>

Melendez-Torres, G.J., Ponsford, R., Meiksin, R., Tilouche, N., Sundaram, N., Sturgess, J., Allen, E., Lohan, M., Young, H., Hadley, A., Campbell, R., & Bonell, C. (2024). Student-reported relationships and sex education coverage and knowledge among a diverse population of early adolescents: a cross-sectional survey of students in England, *Sex Education*, 24(4), 497-514,

<https://doi.org/10.1080/14681811.2023.2219212>

Meston, C. M., & Buss, D. M. (2007). Why humans have sex. *Archives of Sexual Behavior*, 36, 477–507. <https://doi.org/10.1007/s10508-007-9175-2>

Ministerie van Algemene Zaken. (2024). *Relationele en seksuele vorming*. Gezondheid en Preventie Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gezondheid-en-preventie/seksuele-gezondheid/relationele-en-seksuele-vorming>

Newstrom, N. P., Harris, S. M., & Miner, M. H. (2020). Sexual Consent: How Relationships, Gender, and Sexual Self-Disclosure Affect Signaling and Interpreting Cues for Sexual Consent in a Hypothetical Heterosexual Sexual Situation, *Sex Roles*, 84, 454-464.

<https://doi.org/10.1007/s11199-020-01178-2>

NPO 3FM. (2018). *Waarom seksuele voorlichting genderongelijkheid in stand houdt*.

Geraadpleegd van <https://www.npo3fm.nl/nieuws/human/604facb8-7e0a-46c6-906d-a88309d13f57/waarom-seksuele-voorlichting-niet-moet-gaan-over-hitsige-jongens-en-kwetsbare-meisjes>

Wiering, J. O. (2022). ‘Why Aren’t You a Woman?’; Gender and Secular Affect in the Dutch Field of Sexual Health. *New Diversities*, 24(2), 59–71. [https://doi.org/10.58002/4cjc-](https://doi.org/10.58002/4cjc-5w50)

[5w50](https://doi.org/10.58002/4cjc-5w50)

Woerner, J., & Abbey, A. (2017). Positive Feelings After Casual Sex: The Role of Gender and Traditional Gender-Role Beliefs, *The Journal of Sex Research*, 54(6), 717-727, <https://doi.org/10.1080/00224499.2016.1208801>

Vasilenko, S. A., Walters, T. L., Clark, A. N., Lefkowitz, E. S. (2022). Positive, Negative, or Mixed Feelings? A person-Centered Approach to Consequences of First Penile-Vaginal Intercourse in College Students, *Archives of Sexual Behavior*, 51, 3993-4006, <https://doi.org/10.1007/s10508-022-02379-4>

Bijlage III – Codeboom

